

Yttrande från Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen om den socialpolitiska agendan"

(KOM(2005) 33 slutlig)

(2005/C 294/04)

Den 9 februari 2005 beslutade kommissionen att i enlighet med artikel 262 i EG-fördraget rådfråga Europeiska ekonomiska och sociala kommittén om "Meddelande från kommissionen om den socialpolitiska agendan"

Facksektionen för sysselsättning, sociala frågor och medborgarna, som svarat för kommitténs beredning av ärendet, antog sitt yttrande den 21 juni 2005. Föredragande var **Ursula Engelen-Kefer**.

Europeiska ekonomiska och sociala kommittén antog vid sin 419:e plenarsession den 13–14 juli 2005 (sammanträdet den 13 juli) följande yttrande med 60 röster för mot 1 och 3 nedlagda röster:

1. Inledning

1.1 Det finns särskilda förväntningar på den nya socialpolitiska agendan för 2006–2010. Vid denna tidpunkt, då det sker en halvtidsöversyn över Lissabonstrategin, gäller det att starkare betona hur viktig socialpolitiken är för att de mål som anges i strategin skall kunna uppfyllas. Målsättningen, att förbättra konkurrenskraften och öka tillväxten genom att skapa fler och bättre arbetsplatser samt att stärka den sociala sammanhållningen, måste uppfyllas. Det krävs en europeisk politik där båda målen värderas lika högt för att återställa balansen i Lissabonstrategin. Den ekonomiska och sociala politiken måste vara i balans liksom sysselsättnings- och miljöpolitiken så att den europeiska sociala modellen kan tryggas även på sikt.

1.2 Vid Europeiska rådets toppmöte den 22–23 mars 2005 om en vitalisering av Lissabonstrategin konstaterade man att prioriteringen bör vara att främja tillväxt och sysselsättning, och att den makroekonomiska politiken har avgörande betydelse för detta ⁽¹⁾. Det framstår som en akut nödvändighet att placera tyngdpunkten på detta sätt med hänsyn till den ihållande lågkonjunkturen och den fortsatt höga arbetslösheten. Här utgår rådet från att satsningar på områdena ekonomisk politik och sysselsättnings- och socialpolitik skall förstärka varandra ömsesidigt: "För att uppnå dessa mål måste unionen i högre grad mobilisera alla lämpliga nationella resurser och gemenskapsresurser [...] i strategins tre dimensioner, den ekonomiska, den sociala och den miljömässiga, för att bättre kunna utnyttja synergieffekterna inom en allmän ram för hållbar utveckling." ⁽²⁾ Att i första hand inrikta sig på tillväxt och sysselsättning leder inte automatiskt till att det sociala läget förbättras, menar EESK, även om ökad tillväxt utgör en viktig förutsättning för att man skall kunna bekämpa arbetslösheten och förbättra det sociala läget. Socialpolitiken skall snarare ses som en produktiv faktor som i sig har positiv inverkan på tillväxt och sysselsättning. Den socialpolitiska agendan bidrar "till

att förverkliga Lissabonstrategins mål genom att stärka den europeiska sociala modellen, som grundar sig på strävan efter full sysselsättning och starkare social sammanhållning" ⁽³⁾.

1.3 "Den europeiska sociala modellen grundas på goda ekonomiska resultat, en hög nivå på det sociala skyddet och en hög utbildningsnivå samt social dialog" ⁽⁴⁾. Den utgår ifrån grundvärderingarna demokrati, frihet och social rättvisa, som är gemensamma för alla medlemsstater. Att man bekänner sig till en social marknadsekonomi och till dessa grundvärderingar har för första gången fastställts för hela unionen i den framtida EU-konstitutionen, särskilt i stadgan om grundläggande rättigheter. Alla EU-medlemsstater har – i olika former i det enskilda fallet – gemensamma socialstatliga kännetecken som sammantagna utgör den europeiska samhällsmodellen. Bland dessa gemensamma kännetecken märks följande:

- Hållbara sociala trygghetssystem baserade på solidaritetsprincipen som erbjuder skydd mot de stora livsriskerna.
- Arbetsvillkoren regleras i lag eller kollektivavtal till skydd för arbetstagarna och för att främja sysselsättningen.
- Arbetstagarna och deras företrädare har rätt till delaktighet och medverkan.
- Det finns system för arbetslivsrelationer eller oberoende social dialog mellan arbetsmarknadsparterna.
- Det erbjuds allmännyttiga tjänster av allmänt intresse.

Att bevara och vidareutveckla denna europeiska samhällsmodell genom effektiva instrument på europeisk nivå är en uppgift för den europeiska socialpolitiken. Socialpolitiken är särskilt viktig eftersom den består av en europeisk strategi för sysselsättning och samordningsåtgärder som syftar till att öka den sociala integrationen och till att reformera de sociala trygghetssystemen samt till att harmonisera arbets- och livsvillkoren för fortsatt utveckling genom sociala miniminormer.

⁽¹⁾ "Stabila makroekonomiska förhållanden är nödvändiga för att stödja åtgärderna för tillväxt och sysselsättning." Ordförandeskapets slutsatser, s. 2.

⁽²⁾ Samma dokument, s. 2.

⁽³⁾ Ordförandeskapets slutsatser, s. 9.

⁽⁴⁾ Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådet i Barcelona 15–16 mars 2002.

1.4 För att uppnå Lissabonmålsättningarna måste socialpolitiken stärkas genom en aktiv politik på europeisk nivå.

- Arbetslösheten för särskilt missgynnade grupper skall motverkas och de måste återintegreras.
- Fattigdom och social utslagning skall bekämpas och man bör vara särskilt uppmärksam på risken för fattigdom inom nya områden, t.ex. "working poor".
- Alla former av diskriminering skall bekämpas, och lika möjligheter för kvinnor måste uppnås.
- Utbytet av kunskap måste fördjupas när det gäller strategier för reformeringen av den sociala tryggheten så att systemen fyller sin funktion samtidigt som finansieringen av dessa tryggas på ett hållbart sätt.
- Sociala miniminormer skall tillämpas för att skydda arbetstagarna och deras rätt till delaktighet och medverkan samt rätt till facklig verksamhet.

EESK stöder med eftertryck det nya förfarande som kommissionen antagit och som innebär att varje lagstiftningsförslag skall bli föremål för en konsekvensanalys med avseende på tillväxten och sysselsättningen och granskas med tanke på förslagens förenlighet med EU:s stadga om grundläggande rättigheter.

1.5 Högnivågruppen om framtiden för socialpolitiken i den utvidgade unionen har med den rapport som lades fram i maj 2004 i hög grad bidragit till att förbereda den nya socialpolitiska dagordningen. Större hänsyn bör, menar EESK, tas till slutsatserna och förslagen från denna grupp i den nya socialpolitiska dagordningen. ⁽⁵⁾

2. Sammanfattning av kommissionens förslag

2.1 I meddelandet framhålls att kommissionen satsar på en modernisering och utveckling av den europeiska sociala modellen samt att den främjar den sociala sammanhållningen som en del av Lissabonstrategin. I den socialpolitiska agendan fastslås de prioriterade frågor unionens åtgärder skall inriktas på. Följande villkor skall gälla för genomförandet.

- Det skall finnas ⁽⁵⁾ en positiv samverkan mellan ekonomiska, socialpolitiska och sysselsättningspolitiska åtgärder.
- Kvaliteten på arbetsplatsen skall främjas både vad gäller socialpolitiken och arbetsförhållanden så att det "människliga och sociala kapitalet" utvecklas.

⁽⁵⁾ Rapport från högnivågruppen om socialpolitikens framtid i den utvidgade Europeiska unionen, maj 2004.

— De sociala trygghetssystemen skall moderniseras genom att anpassas till det moderna samhällets krav baserade på solidaritet, och genom att deras roll som produktivitetfaktor förstärks.

— De kostnader en bristfällig socialpolitik förorsakar skall också beaktas ⁽⁶⁾.

2.2 Med utgångspunkt i dessa principer föreslås en strategi som bygger på två grundtankar:

- Stärka allmänhetens tilltro till den samhälleliga förändringen genom en generationsövergripande strategi, genom att bygga upp partnerskap för att hantera förändringar och genom att utnyttja de möjligheter globaliseringen erbjuder.
- Prioritera utifrån kommissionens strategiska mål för 2005–2009 inom olika politikområden: främja sysselsättningen, det solidariska samhället och lika möjligheter samt genomföra insatser för att kunna hantera den strukturella omvandlingen.

3. Skapa ökat förtroende – en förutsättning för att lyckas

3.1 Tre konkreta åtgärder nämns i samband med frågan om ökad tilltro till den samhälleliga förändringen:

- En grönbok om den demografiska förändringen och insatser för europeiska initiativ för ungdomen.
- Partnerskap för att hantera förändringen genom att ordna ett årligt forum för att utvärdera den socialpolitiska agendan
- Införliva den europeiska sociala modellen i internationella arbetsfrågor och verka för begreppet människovärdigt arbetsliv över hela världen.

3.2 Även EESK anser att det är nödvändigt att förstärka förtroendet bland medborgarna för det europeiska enhetsprojektet och för samhällsutvecklingen som helhet. Detta kan emellertid bara lyckas om den europeiska politiken faktiskt leder till att människornas sociala situation förbättras. EESK anser också att det krävs en ingående analys av de samhälleliga konsekvenserna av de demografiska förändringarna och välkomnar den grönbok ⁽⁷⁾ som lagts fram som gör det möjligt att föra en bred europeisk debatt. När det gäller generationsövergripande strategier bör man särskilt beakta konsekvenserna för den unga generationen. I kommissionens förslag är det dock oklart hur man tänker utforma bidraget till ett europeiskt initiativ för ungdomen och vilken betydelse ett sådant initiativ får. De tyska, spanska, franska och svenska regeringarna har nyligen lagt fram ett dokument inför rådet om en europeisk

⁽⁶⁾ KOM(2005) 33 slutlig av den 9 februari 2005, s. 2.

⁽⁷⁾ KOM(2005) 94 slutlig av den 16 mars 2005.

pakt för ungdomen. I förslaget, som antogs vid vårtoppmötet ⁽⁸⁾, finns det åtgärder inom områdena sysselsättning och social integration, allmän utbildning och yrkesutbildning, rörlighet samt ungdomsutbyte.

I detta förslag hänvisas också uttryckligen till den planerade grönboken om den demografiska förändringen. EESK beklagar att kommissionen i sitt meddelande inte går närmare in på regeringarnas förslag ⁽⁹⁾.

3.3 Ett årligt forum för att utvärdera genomförandet av den socialpolitiska agendan är i princip en riktig tanke. Ett sådant forum bör diskutera den europeiska sociala modellen. Samtliga berörda grupper i samhället bör ingå i forumet som bör planeras så att det finns utrymme för diskussioner mellan deltagarna.

3.4 EESK stöder kommissionens avsikt att aktivt ta upp fördelarna med den europeiska sociala modellen i internationella arbetssammanhang och att verka för att ILO:s normer för mänskliga arbetsvillkor följs över hela världen. Unionen är endast trovärdig under förutsättning att man kan upprätthålla och vidareutveckla den sociala modellen även när de ekonomiska ramvillkoren förändras och under förutsättning att man på ett övertygande sätt arbetar för att ekonomiska och sociala framsteg går hand i hand. Här bör man uttryckligen referera till både den reviderade europeiska sociala stadgan och till stadgan om grundläggande rättigheter.

4. Sysselsättning och arbetets kvalitet, hantera den strukturella omvandlingen

4.1 Europeisk sysselsättningsstrategi

4.1.1 När det gäller den europeiska sysselsättningsstrategin presenterar kommissionen en ny strategi för 2005 som utgår från de prioriterade frågorna i Kok-gruppens rapport om sysselsättningen från år 2003: Att främja anpassningsförmågan, öka integrationen på arbetsmarknaden, öka investeringarna i de mänskliga resurserna och att styra genomförandet effektivare. Detta skall ske i överensstämmelse med de allmänna ekonomiskpolitiska riktlinjerna. EESK hänvisar till att högnivågruppen om socialpolitikens framtid i den utvidgade Europeiska unionen har lagt fram konkreta förslag om inriktning i de nya riktlinjerna för sysselsättning. Man bör framför allt koncentrera sig på att på ett tidigare stadium och i ökad utsträckning integrera

ungdomar på arbetsmarknaden och att skapa möjligheter att gå från utbildning till yrkesverksamhet samt att integrera kvinnor och äldre arbetstagare på arbetsmarknaden. Högnivågruppen föreslår också att man främjar arbetets kvalitet genom åtgärder inom arbetsorganisationen samt genom åtgärder för skydd av hälsa och säkerhet, vilket underlättar integrationen av äldre arbetstagare. När det gäller livslångt lärande föreslår gruppen också ett antal åtgärder som bör integreras i riktlinjerna för sysselsättning. I EU:s riktlinjer för sysselsättning bör frågan om hur man underlättar och hanterar de sociala konsekvenserna av den strukturella omvandlingen få större vikt, särskilt i de nya medlemsstaterna. Dessa förslag behandlas i viss utsträckning i det meddelande om integrerade riktlinjer för tillväxt och sysselsättning som nyligen lagts fram ⁽¹⁰⁾.

I arbetet med en ny inriktning av sysselsättningsriktlinjerna måste arbetets kvalitet prioriteras tydligare för att undvika arbetsvillkor som befäster fattigdom.

4.1.2 Europeiska socialfondens uppgift att stödja den europeiska sysselsättningsstrategin nämns endast i samband med att styrmekanismerna för genomförande bör förbättras och det aviseras en kommunikationsstrategi. EESK är kritisk till att kommissionen inte ens nämner att Europeiska socialfonden är ett viktigt instrument för att utveckla de mänskliga resurserna och genomföra utbildningsåtgärder på arbetsmarknadsområdet. EESK anser att denna viktiga uppgift för socialfonden att stödja ett livslångt lärande inte betonas tillräckligt. Kompetens och kvalifikationer är ju väsentliga konkurrensfördelar för EU ⁽¹¹⁾.

4.1.3 EESK är positiv till beskrivningarna i den socialpolitiska agendan om den ekonomiska strukturomvandlingen, som uppenbarligen är inspirerad av högnivågruppen om socialpolitikens framtid. Det är dock anmärkningsvärt att kommissionen inte tar upp de sociala konsekvenserna av företagens omstruktureringar. Det handlar trots allt om att få fram lösningar för att hantera dessa och dessutom på ett sådant sätt att det uppstår en balans mellan företagets och arbetstagarnas intressen. Kommissionens förslag rör till största delen förfaranden och instrument, exempelvis inrättandet av ett nytt forum på hög nivå för alla aktörer och berörda vid omstruktureringar av företag. Kommissionen går inte in på hur ett sådant forum skall sättas samman, vilka målsättningar det skall ha eller vilka frågor som skall tas upp. Den tar inte heller upp frågan om arbetstagarnas rättigheter och den europeiska sociala lagstiftningen, som hänger samman med hanteringen av de sociala konsekvenserna av strukturomvandlingen. Men EESK anser att direktiven om skydd vid massuppsägningar och vid företagsövertagelser, direktivet om information till och samråd med arbetstagarna samt direktivet om europeiska företagsråd utgör viktiga instrument för att hantera de sociala konsekvenserna av strukturomvandlingen, med arbetstagarnas och deras företrädares medverkan.

⁽⁸⁾ Ordförandeskapets slutsatser, Europeiska rådet i Bryssel 22–23 mars 2005.

⁽⁹⁾ Yttrande från EESK om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av programmet 'Aktiv ungdom' för perioden 2007–2013" (CESE 253/2005 av den 10 mars 2005 – föredragande: José Isaiás Rodríguez García-Caro).

⁽¹⁰⁾ KOM(2005) 141 slutlig av den 12 april 2005.

⁽¹¹⁾ Yttrande från EESK om "Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om Europeiska socialfonden" (CESE 250/2005 av den 9 mars 2005 – föredragande: Ursula Engelen-Kefer).

4.1.4 EESK välkomnar inledandet av den andra fasen av samråd med den europeiska arbetsmarknadens parter om problemen med omstruktureringar och om en översyn av direktivet om europeiska företagsråd. EESK menar emellertid att de båda frågorna bör behandlas separat. De europeiska företagsråden har en viktig uppgift att fylla vid omstruktureringar. Men en förbättring av EU:s företagsrådsdirektiv är, oberoende av detta, överhängande sedan länge. EESK har redan lagt fram ett yttrande i denna fråga där man konstaterar följande: "Det här nya instrumentet [...] har starkt bidragit till att relationerna mellan arbetsmarknadens parter har fått en europeisk dimension" ⁽¹²⁾.

4.1.5 EESK stöder också tanken på en ökad samordning mellan de politiska åtgärderna och de finansiella instrumenten för genomförande, särskilt i frågan om Europeiska socialfonden. Det är dock inte klart vad kommissionen egentligen menar med detta. Det är inte heller klart hur kommissionen tänker sig ett starkare samband mellan den europeiska sysselsättningsstrategin med utveckling av de rättsliga ramvillkoren och avtalen mellan arbetsmarknadens parter.

4.2 Ny drivkraft för arbetsmarknadsrelationerna

4.2.1 Kommissionen vill att utvecklingen av arbetsmarknadsrelationerna skall ges ny drivkraft genom att sociallagstiftningen vidareutvecklas, den sociala dialogen stärks och företagens sociala ansvar främjas. Kommissionen planerar i detta sammanhang en grönbok om arbetsrättens utveckling, där de aktuella trenderna vad gäller utvecklingen av arbetsförhållandena analyseras och där man undersöker arbetsrättens betydelse för att skapa en säker miljö och för att kunna genomföra anpassningar till nya situationer. Kommissionen anser att den debatt grönboken medför kan leda till att den nuvarande lagstiftningen förenklas och moderniseras. EESK ställer sig positiv till en grönbok, men anser att det är förhastat att i förväg dra eventuella slutsatser av en sådan debatt, även om slutsatserna endast antyds. Principiellt anser EESK att översynen av arbetsrätten – i vilken arbetsmarknadens parter bör delta – måste ske med utgångspunkt i fördraget där det slås fast att miniminormer skall leda till framsteg genom en harmonisering av arbets- och livsvillkoren (jfr artikel 136 i EG-fördraget).

4.2.2 Kommissionen aviserar också initiativ under 2005 för skydd av arbetstagarnas personuppgifter, en översyn av de direktiv som gäller vid företagsöverlåtelser och massuppsägningar samt ett antal rättsakter som reglerar information till och samråd med arbetstagarna. EESK påpekar att det är det hög tid att dessa genomförs i praktiken. Målsättningen med översynen av direktiven borde i enlighet med fördraget vara "att förbättra levnads- och arbetsvillkor och därigenom möjliggöra

en harmonisering samtidigt som förbättringarna bibehålls ..." (artikel 136 i EG-fördraget).

När det gäller kodifieringen av rättsakterna om information till och samråd med arbetstagarna anser EESK att den nivå för rätt till medverkan som anges i direktivet om Europabolag bör utgöra måttstock.

4.2.3 EESK ser positivt på de förslag kommissionen lagt fram i fråga om hälsa och säkerhet på arbetsplatsen och särskilt tonvikten på förebyggande åtgärder i de initiativ som aviserats. Meddelandet om den nya strategin för skydd av arbete och hälsa 2007–2012 bör framför allt innehålla en analys om nya hälsorisker och skydd för de grupper av arbetstagare som hittills inte omfattats. Man bör också ta upp frågan hur genomförandet av de befintliga bestämmelserna om hälso- och arbetskydd kan förbättras och underlättas, särskilt i de nya medlemsstaterna.

4.2.4 EESK välkomnar också kommissionens avsikt att även fortsättningsvis stödja den sociala dialogen både på branschnivå och på sektornivå och uppskattar särskilt tanken att stödja de europeiska arbetsmarknadsparterna både i tekniskt och logistiskt avseende. Detta är framför allt nödvändigt i de nya medlemsstaterna där strukturerna för den sociala dialogen behöver utvecklas och befinner sig i ett uppbyggnadsskede. Den bilaterala sociala dialogen mellan de europeiska arbetsmarknadsparterna utgör en viktig komponent i den europeiska sociala modellen. Det utmärkande för den sociala dialogen är dess legitimitet och representativitet samt att den kan resultera i bindande överenskommelser på EU-nivå, något som också slås fast i arbetsmarknadsparternas gemensamma förklaring till toppmötet i Laeken ⁽¹³⁾. Lika viktig är dialogen med det civila samhället, där EESK fungerar som forum för det organiserade civila samhället i samband med sitt samrådsarbete ⁽¹⁴⁾. I synnerhet i de nya medlemsstaterna behöver såväl den civila dialogen som framväxten av stabila arbetsmarknadsrelationer kommissionens stöd.

4.2.5 Kommissionen planerar ytterligare initiativ i syfte att stödja utvecklingen av allmänna principer vad gäller företagens sociala ansvar. Under forumet för de berörda parterna presenterades flera goda exempel vad gäller uppförandekod och andra frivilliga åtgärder från företagens sida i fråga om att ta ett socialt ansvar. De skulle sammantaget kunna bilda en god grundval för det fortsatta arbetet – som även bör inbegripa initiativ för livslångt lärande. Kommittén stöder därför kommissionens ansträngningar att ta initiativ som främjar utveckling och öppenhet vad gäller företagens sociala ansvar på europeisk nivå.

⁽¹²⁾ Yttrande från EESK om "Tillämpningen av rådets direktiv 94/45/EG om inrättandet av ett europeiskt företagsråd och om aspekter som eventuellt kräver en översyn" (EUT C 10, 14.1.2004 – föredragande: Josly Piette).

⁽¹³⁾ Gemensam förklaring från EFS/Unice/CEEP av den 7.12.2001.

⁽¹⁴⁾ Yttrande från EESK om "Styrelseformerna i EU – Vitbok" (EGT C 125, 27.5.2002, s. 61 – föredragande: Ursula Engelen-Kefer; medföredragande: Iríni Páris).

4.3 Den europeiska arbetsmarknaden

4.3.1 Kommissionen planerar flera initiativ för att undanröja de hinder som finns för gränsöverskridande rörlighet och för att främja utvecklingen av en äkta europeisk arbetsmarknad. Ett av dessa initiativ är direktivförslaget om överföring av anspråk på företagets pensionssystem. Ett sådant förslag måste läggas fram snarast eftersom det finns olika åsikter om hur omfattande giltighet dessa bestämmelser har, vilket varit anledningen till att arbetsmarknadens parter inte kunnat inleda förhandlingar i denna fråga.

4.3.2 Kommissionen föreslår också att det inrättas frivilliga ramar för gränsöverskridande förhandlingar om kollektivavtal antingen på företags- eller på branschnivå. Kommissionens tanke är att sådana ramar skulle kunna tillämpas gränsöverskridande i form av partnerskap i frågor som gäller arbetsorganisation, sysselsättning, arbetsvillkor och vidareutbildning för att hantera förändring. Det frivilliga ligger i att arbetsmarknadens parter själva skall kunna välja om de vill tillämpa en sådan rättslig ram eller inte.

Erfarenheten från de europeiska företagsråden visar att dessa i flera fall både utnyttjat sin rätt till information och samråd och dessutom träffat avtal på frivillig basis som omfattar vissa av de nämnda frågorna. Liknande exempel på avtal finns också vad gäller den sociala dialogen på branschnivå.

EESK stöder initiativets målsättning att främja den sociala dialogen på företags- och branschnivå och att ta fasta på det faktum att företag är verksamma över gränserna och att frivilliga överenskommelser också har motsvarande gränsöverskridande betydelse. EESK rekommenderar att kommissionen på ett så tidigt stadium som möjligt inleder samråd med de europeiska arbetsmarknadsparterna för att kunna inhämta och beakta deras ståndpunkt om ett sådant förslag till rambestämmelser.

4.3.3 Kommissionen konstaterar att den fria rörligheten är en av de grundläggande friheterna i Europa. De befintliga instrumenten, exempelvis arbetsförmedlingsnätet Eures och samordningen av de sociala säkerhetssystemen för migrerande arbetare, bör därför ständigt förbättras. Därför anser EESK det vara riktigt att inrätta ytterligare en högnivågrupp under 2005 som får i uppdrag att analysera vilka konsekvenser utvidgningen fått för rörligheten och hur övergångsperioderna fungerar samt att lägga fram en rapport under 2006. EESK påpekar att arbetsmarknadens parter och de icke-statliga organisationerna har bred erfarenhet inom detta område. Därför uppmanas kommissionen att även låta företrädare för arbetsmarknadens parter och icke-statliga organisationer ingå i högnivågruppen.

5. Ett solidariskt samhälle: lika möjligheter för alla

5.1 I denna andra prioriterade fråga tar kommissionen upp möjligheten att fördjupa utbytet av erfarenheter vad gäller reformer av de sociala trygghetssystemen, insatser för att bekämpa fattigdom, marginalisering och diskriminering samt den roll de sociala tjänsterna skall ha.

5.2 Kommissionen upprepar sitt förslag att rationalisera och förenkla samordningen inom områdena social integration, pensioner och hälso- och sjukvård. EESK har redan behandlat denna fråga i ett tidigare yttrande⁽¹⁵⁾. Kommittén påpekar att man måste beakta omständigheterna i olika branscher vid den öppna samordningsmetoden. Tillämpningen av denna är väl utvecklad och den bör därför även fortsättningsvis tillämpas inom området social integration i kombination med nationella handlingsplaner och rapporter, som läggs fram vartannat år. Det är också nödvändigt eftersom fattigdomen trots gemensamma ansträngningar inte har minskat nämnvärt. I EU som helhet lever ca 15 % av befolkningen i fattigdom, medan andelen i flera enskilda länder överstiger 20 %. En avgörande orsak till detta är den höga arbetslösheten, där barnrika familjer och ensamförsörjare drabbas värst⁽¹⁶⁾. Men inte ens arbete utgör något skydd mot fattigdom, något som det ökande antalet "working poor" visar⁽¹⁷⁾. Insatserna för att bekämpa fattigdom och social utslagning måste därför förstärkas.

5.3 Kommissionen vill fortsätta debatten om de nationella minimiinkomstsystemen och vill också inleda ett samråd under år 2005. EESK undrar var denna debatt har ägt rum och vem som deltagit i den. Kommittén anser att det är medlemsstaternas uppgift att vid behov ge samtliga medborgare understöd i form av en minimisättning som möjliggör ett människovärdigt liv. I kommissionens redogörelse är det inte klart varför det på europeisk nivå skall föras en debatt om nationell minimisättning. EESK vill också ta upp frågan om man inte med tanke på hur brådskande problemen är borde flytta fram Europeiska året för fattigdomsbekämpning och marginalisering till en tidigare tidpunkt än år 2010.

5.4 EESK stöder kommissionens insatser för jämställdhet mellan kvinnor och män samt insatser mot diskriminering i allmänhet. Kommissionen har aviserat ett nytt meddelande för 2005, där man ser över sitt politiska koncept och sina initiativ för att komplettera den befintliga rättsliga ramen.

⁽¹⁵⁾ Yttrande från EESK om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Stärka Lissabonstrategins sociala dimension: rationalisera den öppna samordningen inom socialt skydd" (EUT C 32, 5.2.2004 – föredragande: Wilfried Beirnaert).

⁽¹⁶⁾ Gemensam rapport om social integration 2004, maj 2004.

⁽¹⁷⁾ Rapport från högnivågruppen om socialpolitikens framtid i den utvidgade Europeiska unionen, maj 2004.

EESK påpekar att direktiven om icke-diskriminering införs först nu eller har införts helt nyligen i den nationella lagstiftningen i många medlemsstater. Därför vore det rimligt att utarbeta en rapport över läget vad gäller genomförandet av dessa direktiv och utifrån detta föreslå ytterligare politiska åtgärder.

EESK stöder de aviserade åtgärderna i fråga om jämställdhet mellan män och kvinnor och inrättandet av ett europeiskt genusinstitut samt den nya handlingsplanen för funktionshindrades rätt till lika behandling.

5.5 Kommissionen planerar också att under 2005 lägga fram ett meddelande om de sociala tjänsternas betydelse. EESK välkomnar detta, inte minst eftersom kommittén förväntar sig att meddelandet kan påverka och bringa klarhet i den kontroversiella debatten om tjänstedirektivet för den inre marknaden. I sin vitbok om tjänster i allmänhetens intresse har kommissionen redan tagit upp de sociala tjänsternas särskilda ställning som tjänster av allmänt intresse som måste utformas individuellt. De sociala tjänsterna skiljer sig principiellt från andra tjänster, vare sig de tillhandahålls offentligt eller privat, eftersom utgångspunkten för dessa är solidaritetsprincipen och eftersom de är anpassade efter enskilda behov och skall uppfylla grundläggande rättigheter till socialt skydd vilket också bidrar till den sociala sammanhållningen i samhället. EESK anser därför att sociala tjänster, inte minst hälsovårdstjänster, principiellt måste behandlas annorlunda än marknadsrelaterade tjänster.

5.6 EESK beklagar att kommissionen inte går närmare in på de allmännyttiga socialtjänsternas betydelse för sysselsättningen och den sociala sammanhållningen. I sitt yttrande om halvtidsöversynen av den socialpolitiska dagordningen har EESK redan behandlat frågan: "När det gäller sysselsättning och sociala insatser erkänns bidraget från de sociala tjänsterna utan vinstintresse i allt större utsträckning på grund av de betydande resultaten när det gäller att främja och skydda svaga gruppers rättigheter i samband med utbildningsbehov, social omsorg, hälso- och sjukvård samt stöd till åtgärder för ökad social integration och minskade sociala klyftor. Dessa organisationer utan vinstsyfte kan identifiera och formulera de sociala behoven, framför allt hos de minst gynnade grupperna i samhället. De strävar samtidigt efter att återuppbygga de sociala nät som brutits ned och som är i behov av nya fungerande strukturer. De kan mobilisera samhällssolidaritet och social delaktighet, något som utgör en förutsättning för att främja demokratiska strukturer även i de mest eftersatta områdena." (18)

(18) Yttrande från EESK om "Meddelande från kommissionen till rådet, Europaparlamentet, Europeiska ekonomiska och sociala kommittén och Regionkommittén: Översyn efter halva tiden av den socialpolitiska agendan" (EUT C 80, 30.3.2004, punkt 3.3.6 och 3.3.7 – föredragande: Luca Jahier).

6. Slutsatser

6.1 EESK välkomnar kommissionens meddelande om den socialpolitiska agendan och betraktar den som ett bidrag till att lyfta fram socialpolitikens betydelse för att uppnå Lissabonmålen. Vi anser emellertid att den, sin strategiska ansats till trots, inte till alla delar motsvarar de särskilda förväntningarna i anslutning till halvtidsöversynen av Lissabonstrategin. I den tidigare socialpolitiska agendan utgick kommissionen fortfarande från att socialpolitikens roll var en produktiv faktor, något som inte längre explicit uttrycks i det nya förslaget. EESK understryker att socialpolitiken inte skall underordnas den ekonomiska politiken utan att den skall ha samma betydelse som denna. Främjandet av den sociala sammanhållningen och uppbyggnaden av en aktiv välfärdsstat tillhör Lissabonstrategins mål enligt beslutet vid Europeiska rådet i mars 2000, i lika hög grad som förstärkt konkurrenskraft och hållbar ekonomisk tillväxt. En hög social trygghetsnivå tillhör den europeiska samhällsmodellens centrala element, och den bidrar i avgörande grad till den sociala sammanhållningen.

6.2 Det är en ofta framförd uppfattning att höga sociala kostnader strider mot de ekonomisk-politiska målen, men det finns empiriska data från olika europeiska länder som ger belägg för motsatsen. Högnivågruppen om socialpolitikens framtid uppmärksammade detta i sin rapport. Enligt en studie från "Europeiskt politikcentrum" från 2004 har länder som Sverige, Danmark, Österrike, Luxemburg och Nederländerna en relativt hög ekonomisk prestandanivå samtidigt som de har en hög socialskyddsnivå. Och de länder som ligger bäst till i World Economic Forums internationella rangordning av konkurrenskraft gör också stora investeringar i socialpolitiken och de sociala trygghetssystemen, samtidigt som de har höga sysselsättningskvoter och låga fattigdomstal efter sociala transfereringar (19).

6.3 EESK noterar kritiskt att den nya socialpolitiska agendan innehåller färre konkreta åtgärder än sina föregångare. Detta gör det svårt att bedöma den, eftersom det inte alltid går att urskilja i vilken politisk riktning som förslagen går. Detta gäller särskilt sociallagstiftningen, där kommissionen inskränker sig till att se över gällande direktiv och knappast lägger fram några nya förslag. EESK förväntar sig därför att de strategiska ramarna kompletteras med konkreta åtgärder. Den nya socialpolitiska agendan borde vara sammankopplad med ett handlingsprogram för de kommande fem åren. Här bör de sociala grundläggande rättigheterna i den framtida EU-konstitutionen vara vägledande. Med denna utgångspunkt bör det socialpolitiska handlingsprogrammet innehålla både förslag om översyn av gällande direktiv och nya direktivförslag, och samtidigt innefatta de planerade debatterna och samordningsåtgärderna för vidareutveckling av den europeiska socialpolitiken. Enligt EESK:s uppfattning gäller det att just inom ramen för halvtidsöversynen av Lissabonstrategin synliggöra den europeiska socialpolitiken och dess produktiva roll när det gäller att främja tillväxt och sysselsättning.

(19) Rapport från högnivågruppen om socialpolitikens framtid i den utvidgade Europeiska unionen, maj 2004., s. 61.

6.4 I detta sammanhang vill EESK också lyfta fram frågan om socialpolitikens finansiering. Även om kommissionen redan i samband med att budgetplanen lades fram betonade att den framtida EU-budgetens struktur och tilldelning skall avspegla och främja Lissabonstrategin, finns det dock risk för att det slutliga förslaget inte når upp till denna ambitionsnivå.

6.5 Kommissionens förslag under rubriken "Konkurrenskraft för tillväxt och sysselsättning" ⁽²⁰⁾ i budgetplanen tyder på att motsvarande budget kommer att höjas. Denna höjning handlar emellertid till största delen om åtgärder för att stärka konkurrenskraften och främja företagsamheten. En jämförelse med de nuvarande utgifterna på det socialpolitiska området visar att

man inte planerar någon reell höjning av dessa anslag. Kommissionen föreslår i huvudsak en oförändrad budget på detta område.

6.6 EESK har i bl.a. yttrandet om inrättandet av gemenskapsprogrammet PROGRESS ⁽²¹⁾ redan betonat att kommittén inte förstår varför kommissionen eftersträvar "budgetneutralitet" på området för sysselsättning och socialpolitik, framför allt med tanke på den mycket nedslående halvtidsöversynen av Lissabonstrategin. EESK begär följaktligen att anslagen till socialpolitiska åtgärder höjs i linje med övriga åtgärder som föreslås i avsnittet om tillväxt och sysselsättning.

Bryssel den 13 juli 2005

Europeiska ekonomiska och sociala kommitténs
ordförande
Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁰⁾ KOM (2004) 101 slutlig/2 av den 26.2.2004

⁽²¹⁾ EESK:s yttrande om "Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av ett gemenskapsprogram för sysselsättning och social solidaritet – PROGRESS" (KOM(2004) 488 slutlig) av den 6 april 2005, CESE 386/2005.